'జై!'కి బహువచనం "జై'లు!"

కంటి పరీక్ష పూర్తి కాగానే, ఆ ఊర్నించి బయల్దేరి ఈ ఊరు వచ్చినందుకు సంతృప్తే మిగిలింది ప్రభాకరానికి. ఫీజు ఎక్కువే కావచ్చు గాని ఎగ్జామినేషన్ ధరోగా జరిగింది. అన్నిట్నీ మించి డాక్టరు గారి అనునయ వాక్యాలు ఆయన్నెంతో సేద తీర్చాయి. "కుడి కంటిలో శుక్లం మెచూరయింది. మొదట దాని కాపరేషన్ జరగాలి. రెండో కన్ను ఇంకో ఏడాదిలో కాటరాక్టు ముదిరి ఆపరేషన్‌కి సిద్ధం కావొచ్చు. అందుకనే మొత్తమ్మీద విజన్ మీకంత పూర్‌గా ఉంది. అప్పుడే బాగా చీకటి పడిపోయింది. ఇంత రాత్రి వేళ ఎక్కడికి వెడతారూ? మా బాయ్‌ని మిమ్మల్నేదైనా లాడ్జి దాకా దిగబెట్టి రమ్మననా?" అన్నాడు.

"అక్కర్లేదండీ ఆటోస్టాండు దాకా రమ్మనండి, చాలు. రైల్వే స్టేషనుకి మాట్లాడుకుంటాను. పాసెంజర్లో వచ్చేస్తాననీ, స్టేషనుకి రమ్మనీ అబ్బాయికి చెప్పాను. నో ప్రోబ్లమ్" అంటూ థాంక్సు చెప్పి చేతికర్ర పట్టుకు నడుస్తూ ఆటో స్టాండు చేరుకున్నాడు ప్రభాకరం. అక్కడే అనుకోకుండా

కలిసింది సరస్వతి "మేష్టారూ, మీరా? ఎన్నేళ్ళైంది, ఎంతదృష్టం!" అనుకుంటూ.

పత్రికల్లో పేజీలు తిప్పినట్టుంటుంది, విద్యార్థులతో టీచర్ల పరిచయం. పాతికేళ్ళకి పైగా వేల కొద్దీ విద్యార్థులతో జ్ఞాపకాలయితే మరీను. పత్రికల్లో పేజీల్లో కూడా ఒకటో రెండో మరో సారి వెనక్కి తిప్పి చదువుకోవాలనిపిస్తుంది. అందుకే కలుసుకుని పదిహేనేళ్ళకి పైగా అయినా తన దగ్గర చదువుకున్న సరస్వతిని అట్టే ఇబ్బందిలేకుండా గుర్తు చేసుకోగలిగాడు ప్రభాకరం. అందుకే డాక్టర్ సలహాని తిరస్కరించినా సరస్వతి ఆహ్వానాన్ని అతడు కాదనలేకపోయాడు. మేష్టార్ని పక్కన కూచోబెట్టుకుని తన యింటి వైపు ఆటోని మళ్ళించింది సరస్వతి. ఇక దారి పొడుగునా ఆ కబుర్లే కబుర్లు. 'మేష్టారూ మీరా రోజుల్లో మాకు చెప్పిన ఆ భర్తృహరి సుభాషితంలోని ఆ భాగం మీకు గుర్తుందా? ఏదనుకున్నారు, 'సాధు సద్గుణలవంబులు కొండలు చేసి మెచ్చుచున్' అనేది. పుస్తకాల్లో చదివితే ఇలాంటి వాళ్ళుంటారా! అనుకుంటాం. ఎప్పుడు ఏ పుణ్యం చేసుకున్నానో అలాంటి ఇంట్లోనే పడ్డాను. మా అత్తగారూ, మామగారూ, మా ఆయనా అందరిదీ అలాంటి వెన్న పూస మనస్తత్వం. ఇక నా కొడుకు లిద్దరూ వంకలేని చంద్ర వంకలు... నిజంగానేనెంత అదృష్ట వంతురాల్లో, మీ కళ్ళతో మీరే చూస్తారుగా!'

నిజానికి ఆ మసక చీకటి వేళ, కంటి దృష్టి లోప భూయిష్టమైన సందర్భంలో, ప్రభాకరానికిసరిగా చూసే అవకాశం ఎలాగా లేదు. అయినా వీనుల విందుగా ఆ అమ్మాయి అందిస్తున్న కబుర్లు మనసుకెంతో మధురంగా ఉన్నాయి. బాహ్యదృష్టికి అందిన కాడికి సరస్వతి కాస్త చిక్కిపోయిందేమో అనిపించింది. ఆమె వెలిబుచ్చే తృప్తి ముందు అది ఏ పాటిది!

అంతే కాదు ఇంటికెళ్లి సరస్వతి పిల్లల్నీ, అత్తమామల్నీ కలుసుకున్నాక, ఆ అమ్మాయి చెప్పిందాంట్లో ఆవంత అబద్ధం లేదనిపించింది.

ఎప్పుడో దశాబ్దంన్నర క్రిందట తనకి పాఠం చెప్పిన పంతులుగార్ని ఎంతో ఆప్యాయంగా ఆదరించి సకల మర్యాదలూ చేసింది సరస్వతి. వాళ్ళాయన క్యాంపు కెళ్ళేడుట, చూపించలేక పోయినందుకు ఎంతో నొచ్చుకుంది. ఇంట్లో వాళ్ళు కంగారు పడతారు గనక వెళ్ళక తప్పదనీ, తెల్లారి ప్యాసెంజర్లో వెళ్ళి పోతాననీ ప్రభాకరం చబితే, అతి కష్టం మీద ఒప్పుకుంది. "మీరూ, పిన్నిగారూ వచ్చి మా యింట్లోనే దిగండి. మీ కంటి ఆపరేషన్‌కి మా చేతనైన సహాయం చెయ్యనివ్వండి. ముందుగా రాస్తే నేనో, ఆయనో స్టేషనుకి వస్తాం" అని ఎడ్రసిచ్చింది.

మర్నాడు ఉదయం ప్రభాకరం వెళ్ళిపోయే ముందు సరస్వతి మామగారు అతన్ని సాగనంపుతూ అన్న ముక్కలు :

మేష్టారూ, మా కోడల్ది బంగారం లాంటి మనసు. పెద్దలంటే ఇలాంటి గౌరవం, ఆదరణా ఈ కాలంలో ఎరగం. రోజుకో సారైనా 'మా ప్రభాకరం మేష్టారు' అంటూ మిమ్మల్ని తలుచుకుంటూ ఉంటుంది. తన పెళ్ళికి మీకు ఎలక్షన్ డ్యూటీ పడి రాలేకపోయారనీ, ఆ తర్వాత ఎక్కడికో బదలీ అయిపోయి మీ భోగట్టాలే తెలీలేదనీ నొచ్చుకుంటూ ఉంటుంది. నిన్న ఎంతో గొప్పరోజు, 'వద్దే, ఈ రోజుకి ఎలాగో సర్దుకుంటానే ఆ మాత్రలు ఈ చుట్టు పట్ల దొరకవే తల్లీ అంటే అలాకాదని, ఆ చిరు చీకటి వేళ అంత దూరమూ పరిగెత్తింది. దాని మంచి మనసుని దేవుడు గ్రహించాడు. లేకపోతే అక్కడే ఉన్న ఆస్పత్రికి మీరు పరీక్ష నిమిత్తం రావటమేమిటి చెప్పండి? మేం ఈనాడు

ఇలా ఈ వృద్ధ్యాప్యంలో సేవలు పొందుతున్నామంటే ఆ నాడు మీరిచ్చిన శిక్షణే కారణం."

అత్తగారు కూడా శ్రుతి కలిపింది.

"దానిల్లూ, మా ఇల్లూ అని వేరు వేరు లేవు. ఏ మాత్రం మొహమాట పడకుండా ఈ సారి మీరు మా ఇంట్లో నే దిగండి. మీ లాంటి వారు ఇన్నాళ్లకి మా ఇంట్లో కాలుపెట్టారు, ధన్యులం."

కేవలం మాటలతోనే వారు సరిపెట్టలేదు ప్రభాకరం చేతితో కొత్త బట్టల జత ఒకటి పెట్టి నమస్కరించారు. వారి ఆప్యాయత అతన్ని ఊపిరి పీల్చుకోనివ్వలేదు..

"చూడండి, నా సొంత పని మీద వచ్చాను. ఇపుడు మీరిలా ఇస్తే పుచ్చుకోడానికి నాకు బాగుండదు. ఏదైనా శుభకార్యానికి పిలవండి అప్పుడు ఒచ్చి పుచ్చుకుంటాను."

వారి నెలాగో కాదన్నా ఆటో దాకా తనని సాగనంపినసరస్వతి బట్టల ప్యాకెట్టు ఆటోలో పెట్టేస్తే తీసి కింద పడెయ్యడం అతని వల్ల కాలేదు. ఆటో కదిలి పోతుండగా చెయ్యి ఊపుతూ సరస్వతిని ప్రేమగా చూశాడు. ముందు రోజు తన కన్ను తనని దగా చెయ్యలేదు గాని బాగా చిక్కిపోయినట్లు మాత్రం అనిపించింది. సరస్వతి ఎప్పుడూ సన్నమే అనే మాట అతనికి తెలిసిందే కాని మరీ ఇంతగానా!

ఆటో పొడుగైన ఆ వీధి చివర దాకా వెళ్లిందో లేదో, ఇంచుమించు ఎదురుగా వచ్చేసి ఓ అమ్మాయి "ఏయ్ ఆటో ఆపు!" అని అరచింది. ఆటోవాడికి బ్రేక్ వెయ్యక తప్పలేదు.

'సారీ, నా కంగార్లో నేను ఆపు చేశానే కాని లోపల ఎవరో పాసింజరున్నారని చూసుకోలేదు..' . అంటూ అతనికి సారీ చెప్పుకుని ప్రభాకరం కనపడగానే "హా ఏక్సిడెంటల్! మా తెలుగు మాష్టారు ప్రభాకరరావుగారు కాదు కదా!" అంటూ ఆ ఆటో వాడ్ని రెండ్రూపాయిలిచ్చి పంపేసింది. ఆ పక్క నున్నదే తను అద్దెకున్న వాటా అనీ, కాఫీ తాగి వెళ్లందే కుదరదనీ, అతని బ్యాగ్ పట్టుకు ముందుకు నడిచింది. "మళ్లీ పాసెంజరు అందదు తల్లీ!" అని అతనెంత గోల పెట్టినా వినలేదు.

ఇంతకీ అనుకోని ఈ ఆతిథ్యాల ద్వయంలో ఆ రెండో వ్యక్తి ఎవరో ప్రభాకరానికి ఓ పట్టాన గుర్తు రాలేదు.

"ఎప్పుడో ఎన్నేళ్ల కింద చదివిన అమ్మాయినో గర్తు పట్టానంటున్నారు. నేను మీ దగ్గర చదువుకుని నాలుగేళ్ళు కూడా దాటలేదు. నేనేం పాపం చేశాను మేష్టారూ! నాపేరు రేవతి. ఇంకా గుర్తురాలేదు కదూ? డిబేటింగ్ కాంపిటీషన్‌లో నాకు ఫస్ట్ ప్రైజ్ ఇస్తూ 'మాటల్లో ఘాటుని భరించలేను గాని నీ వాగ్ధాటిని కాదన లేను' అన్నారు. అది గుర్తులేదూ?"

"ఏదో గుర్తొస్తున్నట్టే ఉంది. ఎందుకుకాదనడం!' అనుకుంటూ "అవునవును గుర్తొచ్చింది." అనేశాడు ప్రభాకరం.

మాంచి స్ట్రాంగ్ కాఫీ ఇస్తూ రేవతి తన గురించి చెప్పింది. ఎమ్మే అయిందిట, ఈ మధ్యే యూనివర్శిటీలో రీసెర్చి స్కాలరుగా ఎప్లైచేసిందిట. అందాకా ఏదో ట్యూటోరియల్ కాలేజీలో పని చేస్తోందిట.

'పై ఊళ్లో కాపరం పెట్టి, ఆడపిల్లవి ఇంకా చదివి ఎవర్ని ఉద్ధరిస్తావమ్మా?' అనుకున్నాడు ప్రభాకరం. ఆ మాటే అనేశాడు. "ఏమో అనుకున్నాను. నాదే పొరపాటు పెద్దాళ్ళ బుద్దులెప్పుడూ ఒకలాగే ఉంటాయి. మేమే మారాలి." అది రేవతి తనలో తనే అనుకుంటున్నట్టు.

అలాంటి జవాబు ఆమె నుంచి ఆశించని ప్రభాకరం తెల్లబోయాడు. కాలి వేలితో నేలని గోకుతూ ఆమె ఇలా కొనసాగించింది. "ఏం చెయ్యమన్నారు? మమ్మల్నిలా అనిపిస్తున్నది మీరే. మా అమ్మా, నాన్నా కూడా ఇదే వరస. ఇలా నేను వేరే ఊళ్లో నా మటుకు నేను జాబ్ చెయ్యడానికెంత పోరాడవలసి వచ్చిందో మీరు ఊహించలేరు. పోనీ ఇక్కడైనా పీస్‌ఫుల్‌గా బతకనిస్తారా? ఏ ఉత్తరంలో అయినా అదేమాట!"

"ఏమాట?"

"ఇంకే మాట, నా పెళ్ళి మాట! జీవితంలో అన్నిటి కన్నా అదే ముఖ్యమైనట్టు! ఆఖరికి నేనేం రాయవలసి వచ్చిందో తెలుసునా మేష్టారూ? ఏం చెప్పమన్నారు కర్మ!"

రేవతి వాళ్ళ నాన్ననిలా హెచ్చరించిందట.

'చూడు నాన్నా, అమ్మకి కూడా చదివి వినిపించు ఎన్నో సార్లు రాశాను మీ ఉత్తరాల్లోనా పెళ్లి ప్రసక్తి తీసుకు రావద్దని, మీరు నా రిక్వెస్టుని లెక్కపెట్టడం లేదు. ఇక ముందు మాత్రం అది తీసుకురావద్దు. తీసుకువచ్చారో -

1. ఇక నా నుంచి జవాబు ఉండదు.

2. ఆడ పిల్ల పెళ్ళి మీద ఇంతటి అనవసర ప్రాముఖ్యం మన దేశంలోనేమో... అదే అయితే స్టేట్సుకి ఎప్లైచేసి నేను మీ మీద పగతో పారిపోవలసి ఉంటుంది.

"ఇది మీ మీద పగతో రాసింది కాదు. నా వ్యక్తిత్వం రక్షించుకునే ప్రయత్నం." రేవది చెప్పడం అవగానే ప్రభాకరం లేచినిలబడ్డాడు టైమైందంటూ, ఉండండి ఒక్కనిముషం" అంటూ పక్కింటికి పరిగెత్తుకు వెళ్ళింది. అంత వేగంతోనూ తిరిగొచ్చి "ఇప్పుడే రైల్వే స్టేషనుకి ఫోన్ చేసి వచ్చాను. మీరు వెళ్ళే ప్యాసెంజరు గంట లేటట. ఇంకో అరగంట అయాక తీరిగ్గా బయల్దేరవచ్చు. ఆ చేత్తో మా పని కుర్రాణ్ణి హోటలుకి పరిగెట్టించాను. ఇక్కడి మోడరన్ కేఫ్‌లో ఉప్మా, పెసరట్టూ చాలా బాగుంటాయి. తిని మరో డోసు కాఫీ తాగి మరీ వెడుదురుగాని...ప్లీజ్...

"మీరలా మంచం మీద పడుకోండి సార్. అన్నట్టు ఎంత సేపూ నా గొడవే చెబుతున్నాను మీరెందు కొచ్చారో చెప్పరూ. మరెవరో మీ ఎక్స్‌స్టూడెంట్‌ని కలుసుకున్నారన్నారు. ఎవరామె?'

ఆ ప్రశ్నతో లేని బలం వచ్చినట్టైంది ప్రభాకరానికి. పెళ్ళి అనేది ఆడదాని కయినా మగాడి కయినా ముఖ్యమా, కాదా అనేది వేరే విషయం కాని, పెళ్ళి అయ్యాక కూడా ఎన్నేళ్ళయినా హాయిగా ఉండొచ్చు. సరస్వతి నెలకొల్పిన ఆదర్శం తలుచుకుంటే ఆమెకు బోధ చేసిన గురువుగా తన మనసు పులకించి పోతోంది. రేవతి ముందు అదెందుకు బయట పెట్టకూడదనిపించిందతనికి.

"నువ్వు ఈ చివర ఉంటే సరస్వతీ వాళ్లిల్లు ఆ చివర ఉంది. నీలాగే ఆ అమ్మాయి కూడా ఒకప్పటి నా శిష్యురాలు. అనుకోకుండా నిన్న రాత్రి శివశంకర్ ఐ క్లినిక్ సమీపంలో నన్ను కలసి వాళ్లింటికి తీసికెళ్లింది. నీ కంటె ఓ పదేళ్లు పెద్దదేమో తను..."

"అయ్యో, ఇంత సేపూ మీరు చెబుతున్నది సరస్వతీ ఆంటీ గురించా? బాగా పొడుగ్గా తెల్లగా..కళ్ళజోడూ..ఆవిడేనా?"

"ఆ! ఆవిడే, ఆ ఇల్లూ, కాపురం ఆ అత్తమామలూ, పిల్లలూ చూస్తే ఎంత ముచ్చట వేసిందో... ఆవిణ్ణే నువ్వు ఎరుగుదువా?"

"అయ్యో రామా, సరస్వతీ ఆంటీ గురించి నాకు తెలీక పోవడం ఏమిటి మేష్టారూ! మూడు నెలల క్రిందటి దాకా వాళ్లు ఈ పక్కనున్న పెద్ద వాటాలోనే కదా అద్దెకుండే వారు. ఇప్పుడు మీరు వెళ్లిన ఇల్లు వాళ్ల కొత్తగా కట్టుకున్న సొంత ఇల్లు!"

"అలాగా?"

"ఒక్క రాత్రి పరిచయంతోనే మీరెంత తెలుసుననుకుంటున్నారు? ఏడాదిపై మాటగా నేను ఆంటీని స్టడీ చేసాను. ఊరుకోలేక ఎంతో చెప్పి చూసాను....ప్చ్... అలాంటి వాళ్ళిక మారరు సార్..."

ప్రభాకరం గుండె దడ దడలాడింది.

"ఏమిటి రేవతీ నువ్వు చెబుతున్నది? సరస్వతి లాంటివాళ్ళు ఇక మారరంటావా? ఎందుకు మారాలిట? నువ్వేం తెలుసుకున్నావో ఏమో, నేను చూసింది చెప్తా విను. ఆవిణ్ణి వాళ్లత్తమామలు నట్టింట దీపంలా చూసుకుంటున్నారు. వాళ్ళాయనకి ఆవిడ ఆరో ప్రాణంట. ఇక పిల్లలకి సరే సరి, వాళ్లమ్మ వాళ్లకో దేవతా స్వరూపం!"

రేవతి వికృతంగా నవ్వుతూ చప్పట్లు కొడుతూ అంది. "ఎంత సరిగ్గా చెప్పేరు మాష్టారూ, భేష్"

ప్రభాకరం ఆశ్చర్యంగా చూస్తూంటే రేవతి చెప్పింది.

"పెళ్ళైన ఆడది ఎలా తయారవుతుందో మీ నోటితో మీరు స్పష్టంగా చెప్పేరు. ఆడది ఒకరికి దీపంలా కనపడాలి. మరొకరికి ప్రాణంలా ఉండాలి. ఇంకొకరికి దైవంలా గోచరించాలి. మానవ స్వరూపం అని మాత్రం ఏ ఒక్కరికీ తోచకూడదు. అందుకే చూసి చూసి పెళ్ళనే ఊబిలోకి దిగడానికి నాకు దడ పట్టుకుంది!"

ఇలాంటి ఆరోపణ వినడానికి ప్రభాకరంలోని గురువు సిద్ధంగా లేడు. ఇదేదో తేల్చుకోవాలని నిశ్చయించుకున్నాడు. వచ్చిన ఈ అవకాశం చేజార్చుకోడానికి రేవతి కూడా సిద్ధంగా లేదు. ఇంటి పక్క ఇంకెవరున్నా పట్టించుకోని విద్యాదాహం రేవతిది. అయితే ఓ సారి ఆమె సరస్వతి పట్ల కుతూహలం చూపే సంఘటన జరిగింది. ముందటేడు అవకాయ సీజనులో జరిగిన ముచ్చట అది రేవతి చెప్పుకొచ్చింది.

లైబ్రరీ నుంచి వస్తూ తను సిటీ బస్ కోసం స్టాప్‌లో వెయిట్ చేస్తూంటే, ఏదో బాగా బరువైన పేకెట్ ఒకటి మోసుకుంటూ సర్వతీ ఆంటీ అక్కడి కొచ్చి "ఖాళీ ఆటో ఏదైనా ఇటెడుతుందేమో కాస్తా చూసి పెడతావా అమ్మాయ్!" అంటూ అక్కడ కూలబడిందిట. తేరిపార చూస్తే తన పక్కింటి ఆంటీ. తన పక్కింట్లోనే ఉంటుందని అప్పుడు గుర్తుకొచ్చి... "ఇదేమిటాంటీ, ఇంటి కింత దూరంలో ఈ వేళప్పుడు మీరు..."

'ఇందాకే వెళ్ళి పోదామనుకున్నాను. ఆ కిరాణాకొట్లో బాగా రష్‌గా ఉండి కుదిరింది కాదు."

వస్తున్న ఆటోను బేరమాడి తనే బస్తాలాంటి పాకెట్‌ను ఆటోలో చేర్చి ఇద్దరూ ఆటో ఎక్కేశారుట చేరే స్థలం ఒకటే కాబట్టి ఇంటికి చేరే దాకా అనేకం మాటాడుకున్నారట. సరస్వతి వివరించింది.

"ఇవి మాడుగుల ఆవాలని ఓ ప్రత్యేక రకం. కూరు ఆవకాయ అంటారు వినే ఉంటావ్. వాటికి ఇవే బావుంటాయని ఇత దూరం వచ్చాను. వచ్చినందుకు కాస్త శ్రమా, ఖర్చూ అయితే

అయింది కానీ, ఒకటే రకం సరుకు దొరికిందనుకో. ఇక మన కళ్లెదుట గానుగ ఆడించిన నువ్వుల నూనె అంటావా, అదృష్టవశాత్తూ మన పక్క వీథిలోనే దొరుకుతుంది. ఇక గొల్లప్రోలు పచ్చిమిరపకాయలని ఉంటాయి. వాటికోసం ఒహర్ని పురమాయించాను. ఇక అప్పుడు దగ్గరుండి కోయించుకున్న పుల్ల మామిడి కాయ కావాలి. నేడోరేపో తోటల మీదకి నేనే బయలుదేరుతాను ఇలా ఓ వారం రోజులు కష్టపడితే ఏటి కేడాదీ తినే, ఊటలూరే ఊరగాయ పెట్టుకోవచ్చు.'

"ఆవకాయ పెట్టడంలో కూడా ఇంత రీసెర్చి వర్క్ ఉందన్నమాట!"

"ఎమ్మే లిటరేచర్ చేశాను. నేను పరిశోధన పత్రం సమర్పించడానికి ఏ రచయితని ఎంచుకుందామా అని చూస్తున్నాను. డాక్టరేటు సంపాదించాలంటే మాటలా? ఎన్నో చోట్ల తిరగాలి. ఎన్నెన్నో విషయాలు సేకరించాలి. అన్నీ మిళాయించి రుచికరంగా తయారు చేసి సిద్ధాంత వ్యాసం అందించాలి."

"దానికీ దీనికీ పోలిక ఏమిటి? డాక్టరేట్ అంటే కాన్వొకేషన్‌లో అందుకునే ఓ కాగితం ముక్క అంతేగా, ఆవకాయ అయితే ఎంచక్కా ఏడాదీ తినొచ్చు."

"నేనో మాట అంటాను, మీకు కోపం రాదుగా ఆంటీ?"

"అడుగు. కోపం దేనికి?"

"దానికీ, దీనికీ పోలిక లేని మాట మాత్రం నూటికి నూరు పాళ్లూ నిజం. బాగా చదువుకుని డాక్టరేటు తెచ్చుకుంటే పెద్ద ఉద్యోగం వస్తుంది. మంచి జీతం లభిస్తుంది. ఇంకొకరి మీద ఆధారపడి బతక్కుండా, సంపాదించి బతకగల భద్రత లభిస్తుంది. అలాంటి సెక్యూరిటీలోనే ఆడదాని వ్యక్తిత్వం నిలబడేది. ఏడాది మాత్రమే ఉండగల ఆవకాయతోనే మన ఆడవాళ్ల శ్రమా, సమయమూ వృధా కావాలా! బతికున్నన్నాళ్ళూ మనల్ని మనం నిలబెట్టుకునే వ్యక్తిత్వం సమకూర్చే పోరాట దిశలో మనం సంఘటితం కావొద్దా?"

"ఏమిటో నువ్వు చెబుతున్న ఒక్క ముక్క నాకర్థం కావడం లేదమ్మాయ్! మొగుడూ, పిల్లలతో హాయిగా తృప్తిగా బతక్క, ఏదో పోరాట దిశ అంటావేమిటి? సకాలంలో పెళ్లి కాక నీకేమైనా బుర్ర పాడైందేమో!"

"థ్యాంక్సు ఫర్ ది కామెంట్... బుర్రంటూ ఉంటే కదా పాడవటానికి?"

"అంతే నాకు బుర్ర లేదనే కదా నీ ఉద్దేశ్యం?"

"ఎగ్జాట్లీ, అదే ఉంటే ఇలాగే ఉందురా? పనిమనిషి సూరమ్మ చెప్పింది. మీ ఇంట్లో మీరొక్కరు తప్ప మరెవరూ ఆటు వస్తువు ఇటు తీసి పెట్టరటగా?"

"ఎందుకు పెట్టాలి? మెట్టినింటికే నా సర్వస్వం అర్పించదల్చుకున్నాను. సేవించి తరించ దల్చుకున్నాను. ఇంతకీ నేను సేవ చేస్తున్న దెవరికి? నా భర్తకీ, పిల్లలకీ. ఇక ఆ పెద్ద వాళ్ళెవరు? నా భర్తకి జన్మ నిచ్చిన తలిదండ్రులు. వాళ్లనలా కూచోపెట్టి చెయ్యడంలోనే నాకు సార్థకత ఉంది."

'బాగా బుద్ధి చెప్పింది సరస్వతి రేవతికి' అనుకున్నాడు ప్రభాకరం ఓ విధమైన ఊరట పొందుతూ, కానీ రేవతి ధోరణి దాన్ని నిలబడనిచ్చేలా లేదు!

"నేను ఎన్ని సార్లు వాదిరచినా సరస్వతి ఇదే వరస. మధ్య తరగతి మనస్తత్వం మరి ఆమెలో ఎంతగా జీర్ణించుకు పోయిందో గాని, ఇంకోలా ఆలోచించదే! నా తరపు వాదం మీరైనా వింటారని

ఆశ. ఆత్మ విశ్వాసమూ, స్వయం సంపాదనా అత్యుత్తమ లక్షణాలని మీరే ఎన్నో సార్లు మాకు బోధించారు. అలాంటివి సాధించడం తప్పదంటారా?"

"అనను కాని , మన సాంఘిక జీవనం పరస్పరాధార భూయిష్ఠమై ఉంటుంది గానీ, అంతా ఏకపక్షమై ఉండదు. మనం తింటున్న అన్నం మనం దున్నిన వరిపొలంలోంచి వచ్చింది కాదు. మనం కట్టుకున్న బట్ట మనం స్వయంగా నేత పని చేసుకున్నది కాదు. ఆఖరికి మనం రాసే ఉత్తరానికి మరొకరు కార్డు కొని తెచ్చి, రాసిపెట్టి వారే పోస్టు చేసినా, అనుకున్న ఎడ్రసుకి చేరడానికి మధ్యలో చచ్చినంత తతంగం ఉంది."

"మీరు చెప్పే ఏ విషయమూ నేను కాదనను. అయితే ఇంకొకరి దోపిడీకి గురి కాకుండా మనం అహర్నిశం జాగ్రత్తగా కాపాడుకోవలసింది మరొకటుంది. దాని పేరే వ్యక్తిత్వం. దాన్ని కించపరిస్తే మాత్రం ప్రతిఘటించి తీరాలని నా నమ్మకం అలాంటి మాయామర్మంలో పడి అదే ఓ సేవాధర్మంగా భావిస్తోంది గనకనే, సరస్వతిలాంటి వాళ్లని చూస్తే ఒకప్పుడు నాకు సానుభూతి ఉండేది. ఇప్పుడది కూడా పోయింది.

"పోనీ నా పరిశీలన సరి అయినదో కాదో మీరే చెప్పండి. వాళ్లందరూ సరస్వతిని నొప్పించే మాట మాటవరసకైనా అనరుసరికదా, ప్రతీ వాక్యం మెప్పుతోనే మొదలెడతారు.

"సరస్వతీ, నీ లాంటి భార్య దొరకడం నాకెంత అదృష్టమో' అంటాడు భర్త. 'కడుపున పుట్టిన ఇద్దరు కూతుళ్లున్నారు మళ్ళీ, ఎందుకూ? అమ్మ ఎలా ఉందని ఆర్నెల్లకో సారైనా ఉత్తరం ముక్క రాయరు. ఇక ఈ కోడలు పిల్ల రాత్రి పావుగంటయినా నా కాళ్ళు పట్టందే మొగుడు పిల్చినా పడగ్గదిలోకైనా వెళ్ళదు! సరస్వతీ. నీ ఋణం ఎలా తీర్చుకోనే!" అంటుంది అత్తగారు. "కాళ్ళు పీకయినా నేనెక్కడ బయల్దేరతానో అని తెల్లారుజామునే లేచి పేపరుకీ, పాల పేకెట్టుకీ పరిగెడుతుంది మా సరస్వతి. ఇలాంటి కోడలు దొరకడానికి మేమేం పుణ్యాం చేసుకున్నామో!" అంటాడా మామగారు.

"అచట పుట్టిన చివురు కొమ్మైన చేవ" - అన్నట్లు సరస్వతి కడుపున పుట్టిన కొడుకులూ అంతే 'మా అమ్మ బంగారు,' 'మమ్మీ ఒక దేవత' లాంటి రిమార్కులకి లోపం ఉండదు.

'ఇంటిల్లిపాదీ ఇలా పెద్ద గొంతుకతో చేసే ప్రశంసాప్రసారాలు - అవన్నీ పొందిన సరస్వతికే కాదు, నాలాంటిది అవి వింటూ మూణ్నెల్ల పాటు ముగ్ధురాలై పోయిందంటే, ఓ రాత్రి అనుభవంతో మీ లాంటి వారు భ్రమలో పడ్డం ఆశ్చర్యంకాదు మేష్టారూ.!

"ఇంతలా గాలిలో తేలిపోతున్న' సరస్వతి ఇంట్లో వాళ్ళకి చేసి పెట్టే పనులు ఒకటా రెండా, భర్తకి బ్రష్ మీద పేస్టు వెయ్యడం, మామగారి పంచెకి చిరుగులు కుట్టడం, అత్తగారి జుత్తుకి రంగు వెయ్యడం, పిల్లల పుస్తకాలకి అట్టలు వెయ్యడం... చీకటింట లేస్తే అర్ధరాత్రి దాకా ఎన్నో పనులో! ఎంతెంత ఆనందమో! విగ్రహమైతే సరస్వతికి నాలుగే చేతులేమో... ఈ సరస్వతికి మాత్రం ఇరవై చేతులయినా చాలవు! స్వార్థపరులూ, మోసగాళ్ళూ గనక వాళ్లని నేనేమీ అనను. ఇంతున్న చిన్న కొడుకుతో పాటు పిడికుచ్చులా ఉన్న వాళ్ళ మామగారితో సహా సరస్వతి కాళ్ళు జాపి పడుకోబెట్టి ఏ పాల చుక్కో, చెమ్చాతో నోటి కందిస్తే గుటుకు గుటుకూ మింగడానికి సిద్ధమైన వాళ్ళే. అధోలోకమే అదో గొప్ప ప్రపంచమని మురిసిపోయే ఈ ఆంటీకి రాదేం ఎన్ని సార్లు చెప్పినా బుద్ధి? ఈ మధ్య ఎక్కడ చెడగొట్టేస్తానో అనే భయంతో నాతో మాటలు కూడా మానేసింది. తెలుసా మీ శిష్యురాలు?'

'ఈ ఆఖరి దెబ్బతో తుళ్ళి పడ్డాడు ప్రభాకరం. రేవతి కొనసాగిస్తూనే ఉంది. "అవున్లెండి! ఎందుకు మాటాడుతుంది? 'జై' 'జై' ధ్యానాలే జీవితం అనుకునే స్వప్నంలో బతుకుతోంది సరస్వతి. 'జై'కి బహు వచనం 'జై'లు అని తెలుసుకోలేక పోతోంది. ఇప్పుడు కాస్త చిక్కిపోయింది గాని ఒకప్పుడు గులాబీ పువ్వులా ఉండేది. మా సరస్వతి అన్నారు. ఇందాక మీరు కంటి చూపు దెబ్బ తిని కడగంటి చూపుమాత్రమే మిగిలిన మీకు ఆ రాత్రి వేళ అలా అనిపించడంలో ఆశ్చర్యం లేదు. చాకీరీ చేసి చేసి కీళ్ళ నొప్పులు పట్టుకుని, రక్త హీనత ఏర్పడి, ఆరోగ్యమంతా నాశనమై, ఆ గులాబీ పువ్వు ఇప్పుడు పూచిక ముల్లులా తయారైంది. మీ కంటి ఆపరేషను అయాక మరో మారు వచ్చి చూడండి నా మాట అబద్దమేమో... శరీరం ముల్లులాగా, మొహం చిప్పలాగా తయారు చేసుకోవడమే సతీధర్మమా? 'ఆలు చిప్ప' అనే పదం అలాగే ఏర్పడిందేమో మీ తెలుగు మేష్టర్లే చెప్పాలి. బానిసలా బ్రతకవలసి రావడం దురదృష్టమే. కాని బానిస వ్యవస్థ అనేది అదేదో వర ప్రసాదంలా భావిస్తూ'ఏదో ఇలా రాలిపోతే ఇంతే చాలు!' అనుకునే ఆడాళ్లని మాత్రం గన్‌తీసి పేల్చెయ్యాలనుంటుంది నాకు . అలా తయారైన శిష్యురాళ్లని చూసి దీవించే మేష్టర్లని చూస్తే మాత్రం...'

రేవతి ఏం చేసునో గాని అలా చెబుతూంటే విని తట్టుకోడానికి మాత్రం ప్రభాకరం అక్కడ లేడు. ఆ వీధి చివనున్న ఆటోలో ఎలాగో ఆయాసంతో శరీరం చేరేసి, తొందరగా స్టార్టు చెయ్యమని డ్రైవరుకి చెబుతున్నాడు!.

(ఆంధ్రప్రభ సచిత్ర వారపత్రిక, 30-4-97)